JEL Classification: G21

Тарасевич Наталія Вадимівна
к.е.н., доцент кафедри банківської справи,
Іванова Олена Валеріївна
студентка IV курсу факультету
фінансів та банківської справи
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ СУЧАСНІ ТРЕНДИ

Тези присвячено дослідженню зарубіжного досвіду диджиталізації банківської діяльності. Розглянуто рівень користування банківськими цифровими послугами у світі. Визначено основні сучасні тренди цифровізації в банківській сфері.

Ключові слова*: диджиталізація, банківська діяльність, цифрові банківські послуги, віртуальні банки.*

У фінансовій системі банки відіграють основну роль, оскільки вони є важливою умовою подальшого економічного розвитку країни і загалом сприяють зростанню всієї економіки. Враховуючи швидкі темпи розвитку фінансових технологій, а саме: вдосконалення інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, глобальна доступність мережі Internet та мобільного зв'язку, що формують покоління смартфонів та планшетів, підвищена зацікавленість до on-linemагазинів, соціальних мереж, пошукових систем.

Банківська система зазнала суттєвих змін, що здебільшого пов'язані з розширенням можливостей Інтернету. Динаміка питомої ваги користувачів інтернет-банкінгу серед населення Європейського Союзу надана у таблиці у таблиці 1. Дані таблиці показують, що питома вага користувачів інтернет-банкінгу серед населення ЄС постійно збільшується впродовж періоду дослідження, загалом на 24,0 процентних пунктів. На останню звітну дату 58,0 % населення ЄС є користувачами інтернет-банкінгу, що не є достаньо високим рівнем користування, але це є результатом значних коливань по країнах ЕС. Однак при цьому у всіх карїнах спостерігається стійка тенденція до зростання ступеня користування. Найбільший рівень користувачів інтернет-банкінгу серед населення має Данія - 94% та Нідерланди - 89%, в яких майже абсолютна більшість населення користуються інтернет-банкінгом.

Серед країн Північної Європи можна виділити Швецію - 85% та Фінляндія - 92%. Серед країн Балтії найбільший рівень диджиталізації спостерігається в Естонії -80%, також уряд країни надає можливість користувачам дуже широкого вибору електронних послуг, в результаті чого країна має найвищий показник цифровізації серед країн Балтії. Найменший рівень диджиталізації спостерігається в Румунії та Болгарії - 12% та 13% відповідно, проте ці країни

мають в останні роки стійку тенденцію до покращення та зростання показників цифровізації.

Таблиця 1.

Динаміка частки користувачів інтернет-банкінгу серед населення країн світу 2011-2021 рр.,% (складено за матеріалами [1])

Країна	Рік										
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ЄС: 27 країн (28 країн до 2020)	34	36	38	40	42	44	46	49	51	55	58
Бельгія	51	54	56	58	61	62	64	67	69	71	75
Болгарія	2	3	4	5	5	5	4	5	7	9	13
Чехія	23	30	35	41	46	48	51	57	62	68	70
Данія	71	75	79	82	84	85	88	90	89	91	94
Німеччина	43	45	45	47	49	51	53	56	59	61	65
Естонія	65	68	68	72	77	81	79	79	80	81	80
Франція	50	51	54	58	58	58	59	62	63	66	66
Нідерланди	77	79	80	82	83	85	85	89	89	91	89
Австрія	38	44	45	49	48	51	53	57	58	63	66
Польща	25	27	32	32	33	31	39	40	44	47	49
Румунія	3	4	3	4	4	5	5	7	7	8	12
Фінляндія	76	79	82	84	86	86	86	87	89	91	92
Швеція	75	78	79	82	82	80	83	86	84	84	85
Велика Британія	45	45	52	54	57	58	64	68	74	78	80

Високий рівень користування банківськими цифровими послугами зумовлений розвитком електронних та коммунікаційно-інформаційних технологій. Digital Economy and Society Index, що характеризує рівень розвитку цифрової економіки та суспільства в цілому, має найвищий рівень у Нідерландах, Данії, Фінляндії, та найнижчий рівень – у Болгарії та Румунії.

Кількість активних користувачів Інтернет-банкінгу у світі в 2021 році з прогнозними показниками 2022 - 2024 років надана на рис.1. у регіональному розрізі. Використання електронних банківських послуг у вигляді Інтернет- та мобільного банкінгу стабільно зростатиме в період 2022 - 2024 років, найбільші темпи зростання будуть демонструвати країни Азії. У 2021 році на Далекий Схід та Китай вже припадало понад 856,4 мільйонів активних користувачів Інтернет-банкінгу, що складає вже 41,4% активних користувачів електронного банкінгу всього світу. Очікується, що до кінця 2024 року кількість активних користувачів цього ринку досягне майже одного мільярда. При цьому його питома вага поступово буде знижуватися до 38,2% за рахунок зростання активізації електронного банкінгу інших країн світу.

Станом на 01.01.2022 року 2,068 млрд. фізичних осіб у всьому світі активно користувались послугами Інтернет-банкінгу, а прогнозами до кінця 2024 року ця кількість досягне значення у 2,5 млрд.осіб [2].

Перехід до цифрового банкінгу активно відбувався ще до пандемії. Але коли світ увійшов у реальність тривалих періодів соціального дистанціювання розвиток цифрового банкінгу став не просто розвинутим процесом, а негайною необхідністю. На зростання електронного банківського обслуговування та активне використання дистанційних послуг клієнтами банківських установ вплинула ситуація, спричинена пандемією 2019 -2020 років [3].

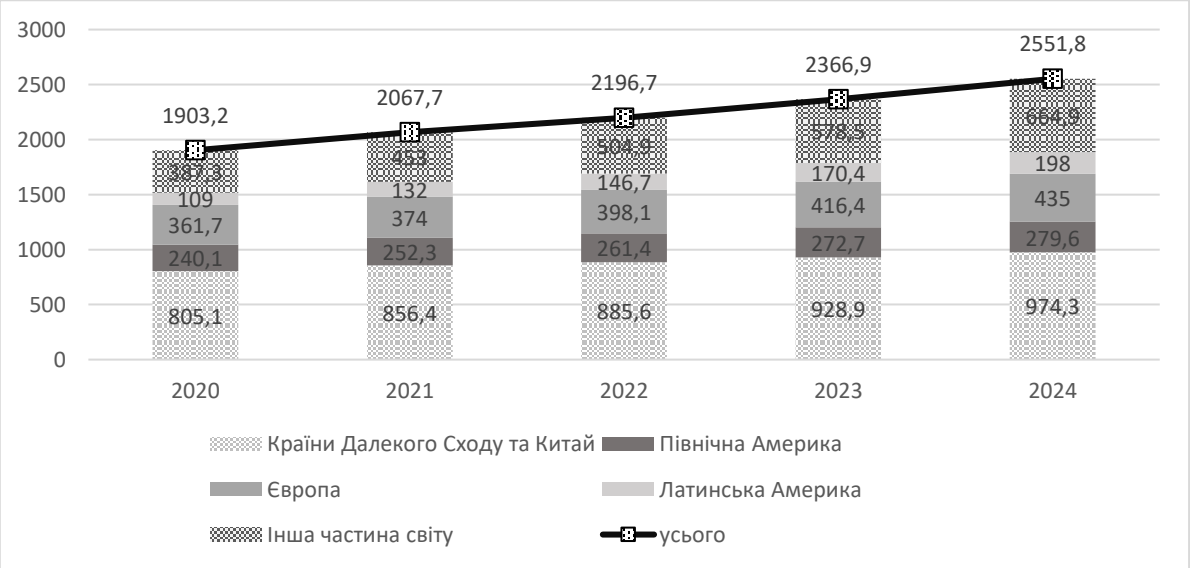

Рис.1. Кількість активних користувачів Інтернет-банкінгу у світі за період 2020 - 2024 років з прогнозними значеннями за окремими регіонами (складено за матеріалами [2])

Розвиток інноваційні цифрових та інформаційно - коммунікаційних технологій дозволяє банками бути конкурентоспроможними на банківському ринку та сприяє появі нових видів банків, так званих «необанків».

У сучасних умовах не існує конкретного визначення терміну «необанк». Якщо розглядати походження даного поняття, то що слово було утворене шляхом додавання до уже звичного терміна «банк» приставки «нео» грецького походження (*neos* в перекладі з грецької – «новий»). В практичній діяльності такі банки також иають назву онлайн- або директ-банками. У Великобританії їх відносять до челенджер-банків (*challenger* у перекладі з англійської «той, хто кидає виклик»), оскільки спочатку такі установи прагнули захопити той сегмент клієнтів, які були незадоволені рівнем обслуговування в традиційних кредитних установах [4, с. 10].

У процесі розвитку цифрових технологій сформувались різні трактування поняття «необанк». Згідно із загальним визначенням, необанк – це компанія, яка надає банківські та платіжні послуги без традиційної інфраструктури відділень банку. Отже, під необанком необхідно розглядати фінансово-кредитну установу, яка проводить різного роду банківські операції, при цьому використовує не офісні відділення, а лише віртуальну мережу і сучасні Інтернет-платформи.

Перший віртуальний банк «Security First Network Bank» відкрився в жовтні 1995 року в США. В данный момент времени банк є одним із кращих віртуальних банків у світі. В Європейському просторі першим вважається

віртуальний банк «Advance Bank» який є дочірнім підприємство банківської групи Дрездена, функціонує з 1996 року. Найпершим віртуальним банком Німеччини був Consors-банк, який орієнтувався на проведення операцій з цінними паперами [5, с. 147].

Світовий ринок необанків та компаній Fintech, що надають послуги, близькі до небанківських, значно більший. Станом на початок 2022 року глобальні звіти нараховували понад 90 компаній із небанківського сектору (це лише повністю впроваджені стартапи).

Банки, які вже перейшли на нові стандарти фінансових послуг, однаково певною мірою залежать від банків із багатовіковими традиціями. Наприклад, один із найбільш інноваційних банків Європи – Number 26 дозволяє відкривати рахунки за допомогою мобільного, але фактично гроші будуть зберігатися в банку-партнері – Wirecard Bank. Німецький Банк N26 стартував як фінансово - технологічний стартап у 2013 році, працював за підтримки та з гарантіями німецького банку Wirecard Bank, з 2016 року він отримав банківську ліцензію від німецького регулятора BaFin та погодження від Європейського Центрального Банку Нині послуги N26 доступні у 24 європейських країнах для 2,3 млн. клієнтів, включаючи Великобританію, США. N26 є прямим банком, що спеціалізується на управлінні рахунками через смартфон. Його основною ідеєю є те, що кращий банківський офіс – це мобільний телефон, а в центрі всього повинен клієнт.

У США серед необанків найбільш відомий Varo Money,кий розвиває PFM-функціональність та ZeroFinancial. Серед необанків в Канаді можна відзначити: Koho і EQ Bank.

Слабкі позиції займають необанки Азії, серед яких можна виділити: гонконгський Neat, сінгапурський YoloLite, в'єтнамський Momo і Timo, російський Рокетбанк, пакистанський стартап Finja, бразильський Nubank, його послідовник Neon. На початку 2018 року китайська компанія Tencent, одна з найбільших в світі IT-компаній, запустила свій «тільки-онлайн» приватний банк – WeBank. Оскільки у Китаї більшість банків – державні, то акції Tencent виросли на 13% протягом тижня. Аналітики називають це новою ерою експансії на ринки, що розвиваються [5].

Банківські установи зарубіжних країн почали трансформуватися і розвивати власні інноваційні сервіси, в тому числі за допомогою фінтех-компаній. Багато банків у всьому світі розробляють власні продукти за активною участю фінтеху і підтримують розвиток фінансових стартапів Наприклад, Банк ING, що належить нідерландському фінансовому конгломерату ING, в рамках програми ING Fintech Village співпрацює із сотнею фінтех-компаній та має інвестиційний фонд для стартапів розміром 300 млн євро. Citi bank має програми Citi FinTech Open Innovation Challenge, Global API Developer Hub, Innovation Lab у різних країнах світу та працює з десятками фінтех-компаній [5].

У сфері правового регулювання діяльності віртуальних банків основною є Директива про надання платіжних послуг (PSD2), яка набула чинності на

початку 2016 року і надала всім учасникам цифрвого ринку два роки у вигляді перехідного періоду на дотримання всіх вимог цієї Директиви. Тобто із 2018 року всі фінансові установи, які функціонують на ринку, зобов'язані надавати фінансові послуги з урахуванням зазначених у цьому документі вимог.

У сучасних умовах Великобританія є найпривабливішою юрисдикцією для створення необанку. Цьому сприяє низка причин: величезний ринок кадрів у галузі фінансових технологій; досить толерантне ставлення державного регулятора (FCA); наявність доступу до великої бази інвесторів; мінімальне оподаткування;можливість необанку отримати спеціальну ліцензію, замість того, щоб надавати послуги на основі класичного банку.

Швидкий розвиток необанків у Європі та США за останні роки зробив переворот в інфраструктурі класичних банків. Дослідження, проведене AT Kearney, показало, що до 2023 року кількість клієнтів необанків становитиме 85 млн користувачів, що становить 20 % населення Європи, яке старше за 14 років. За оцінками аналітиків, у 2022 році кілька великих необанків розширить свою діяльність на ринках, що розвиваються, оскільки користувачі в цих країнах також переходять на цифрові технології і бажають отримувати сучасне банківське обслуговування [6].

Оскільки необанки належать до FinTech-компаній, то їх майбутний розвиток в Європі і США поки представляється експертам досить перспективним. Галузь стала настільки популярною, що світові фінансові столиці (Лондон, Нью-Йорк) готові конкурувати за звання глобального FinTech-центру й залучають стартапи та необанки вигідними умовами з реєстрації та оподаткування.

Список використаних джерел

1. Individuals using the internet for internet banking. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00099/default/table.

2. Data Platform Statista. URL: https://www.statista.com.

58. Digital Banking As The New Normal In 2021: What To Expect From Banks. Forbes Advisor. URL: https://www.forbes.com/advisor/banking/digital-banking-as-new-normal-2021-what-to-expect/ (дата звернення: 15.04.2022).

4. Гулей А. І., Гулей С. А. Цифрова трансформація вітчизняного банківського середовища в умовах розвитку фінтех-екосистеми. Український журнал прикладної економіки. 2019. Т. 4, № 1. С. 6–15.

5. Озерчук О. В. On-linebанки: зарубіжнийдосвід. Фінансово-кредитні системи в умовах зміни ділових циклів : Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (Київ, 15 травня 2019 р.). Київ, 2015. С. 147–149.

6.Житар М. О., Зелінська В. С. Необанкінг: зарубіжний досвід та українська перспектива. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2019. № 2. С. 81–95.